

Viri:

Kosek, M., 1989, *Kompjutorski podržana izrada tematskih karata*, Magistarski rad, Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Lovrić, P., 1987, *Opća kartografija*, Sveučilišna naklada Liber, Zagreb.

Hodler, T.W., 1992, *MapViewer, Cartography and Geographic Information Systems*, Vol. 19, No. 2, 118-120.

Using Atlas MapMaker, User's Guide, Strategic Mapping, Inc., Santa Clara, California.

mag. Miljenko Lapaine, Nada Vučetić
Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

mag. Miroslava Lapaine

Nikola Tesla, Zagreb

(prevod iz hrvatsčine: prof. Zlatica Marok)

Prispelo za objavu: 20.8.1993

Geodetski informacijski center Republiške geodetske uprave in kartografija – uporaba kartografskih izdelkov

UVOD

Geodetski informacijski center Republiške geodetske uprave (GIC-RGU) hrani in izdaja podatke in izdelke geodetske službe iz republiške pristojnosti in v sklopu teh so tudi sistemski načrti in karte. Namen prispevka je predstaviti in opozoriti na aktivnosti GIC-RGU-ja s tega področja, predvsem zaradi planiranih sprememb pri organiziranosti geodetske službe in vzpostavljanju novega kartografskega sistema Slovenije.

Z vidika kartografije so naloge predvsem v informiranju uporabnikov in spremljanju uporabe kartografskih izdelkov.

INFORMIRANJE UPORABNIKOV

Za širšo uporabo kartografskih izdelkov je zelo pomembna informiranost uporabnikov. V GIC-RGU-ju velja načelo, da so upravičeni uporabniki vsi, ki kažejo interes in potrebe po kartografskih izdelkih, torej tudi posamezni državljan in ne le državne institucije. V preteklosti, ko so izdajanje nekaterih načrtov in kart (za merilo 1:5 000, 10 000, 25 000) omejevali predpisi s področja obrambe, je bilo treba uporabnike informirati o podobnih kartografskih izdelkih, ki omejitev uporabe niso imeli (načrti naselij, občinske, planinske in turistične karte).

Na področju informiranja uporabnikov velja izpostaviti:

- najpomembnejši so gotovo osebni stiki z uporabniki pri svetovanju in informiranju o vrstah, natančnosti, uporabnosti in dostopnosti kartografskih izdelkov

- sistematični informiranosti uporabnikov so namenjeni katalogi podatkov. Prvi katalog z naslovom Geodezija v SR Sloveniji je RGU izdal leta 1972, drugega z enakim naslovom pa leta 1978. V letu 1985 je izšel Katalog podatkov geodetske službe v obliki, ki omogoča dopolnjevanje. Dopolnitve tega kataloga so od leta 1986 izhajale redno vsako leto. Izjema je le leto 1992, ko je bilo premalo sprememb. V letu 1985 je bil izdan tudi Mini katalog podatkov geodetske službe, natisnjen kot prospekt ali poster na enem listu
- velik pomen imajo tudi predstavitve dela in podatkov, hranjenih v GIC-RGU-ju. Predstavitev je povprečno deset letno.

Nove naloge na področju informiranja uporabnikov so predvsem:

- izdelava kataloga podatkov v digitalni obliki
- vzpostavitev odprtega informacijskega sistema (modemska komunikacija, mrežne povezave ...).

SPREMLJANJE UPORABE KARTOGRAFSKIH IZDELKOV

Geodetski informacijski center hrani in izdaja naslednje kartografske izdelke:

- temeljne topografske načrte merila 1:5 000 in 1:10 000 (TTN 5, 10)
- topografske karte merila 1:25 000 (TK 25)
- topografske karte merila 1:50 000 (TK 50)
- pregledne karte Slovenije meril: 1:250 000, 1:400 000, 1:750 000, 1:1 000 000, 1:1 500 000 in 1:2 000 000 (PK RS 250, 400, 750, 1 000, 1 500, 2 000).

Značilnosti posameznih kartografskih gradiv

Temeljni topografski načrti so se do leta 1981 ob prvotni izdelavi ali reambulaciji tudi tiskali. Naklada tiska je bila nizka (nekaj 10 izvodov) in je zajemala risalni, kartografski in paus papir. Po letu 1981 se ob vsaki reambulaciji posameznega lista izdela le združena kopija originalov, za potrebe uporabnikov pa se izdelujejo le kopije. Tiskane izvode izdaja uporabnikom le GIC-RGU, medtem ko izdajajo kopije tudi občinske geodetske uprave (OGU).

Topografsko karto merila 1:25 000 je RGU odkupil od Vojaškogeografskega inštituta (VGI) iz Beograda. Prva serija iz leta 1973 (TK 25/I) je zajemala tiskane izvode v petih različnih variantah, druga serija iz leta 1985 (TK 25/II) pa tiskane izvode v eni sami varianti. Pri drugi seriji so bile odkupljene tudi kopije založniških originalov. Izdajanje in uporabo te karte je zelo omejevala pogodba med RGU-jem in VGI-jem. Odkupljeni so bili listi (196) za območje cele Slovenije, razen petih listov območja Kočevske. Liste območja Kočevske je po naročilu RGU-ja v letu 1992 izdelal Geodetski zavod Slovenije in še niso tiskani. To topografsko karto izdaja le GIC-RGU. Do marca 1993 so se izdajali predvsem tiskani izvodi, ker je bilo kopiranje dovoljeno le za uporabnike znotraj geodetske službe.

Tako temeljni topografski načrti kot tudi topografska karta merila 1:25 000 so bili do izida Odloka o varnostnih ukrepih na obrambnem področju (Ur.l. RS št. 49/92) označeni z določeno stopnjo zaupnosti (Uradna tajnost – stopnje Interno), kar je omejevalo uporabo in izdajanje.

Topografsko karto merila 1:50 000 po stanju leta 1981 je po naročilu RGU-ja izdelal Geodetski zavod Slovenije. Območje Slovenije pokriva 35 listov, vendar je tiskanih le

23 listov osrednje Slovenije. Tudi topografsko karto merila 1:50 000 izdaja le GIC-RGU.

Pregledne karte Slovenije vseh meril je po naročilu RGU-ja izdelal Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo FAGG. Karta merila 1:250 000 je bila izdelana leta 1985 in obnovljena leta 1991. Tiskana je v 15 različnih variantah. Karti merila 1:400 000 in 1:750 000 sta bili izdelani leta 1972, obnovljeni pa v letih 1976 in 1983. Karta merila 1:400 000 je tiskana v 19 variantah, karta merila 1:750 000 pa v 9 variantah. Karta merila 1:1 000 000 je bila izdelana leta 1985 in tiskana v 7 variantah. Karti merila 1:1 500 000 in 1:2 000 000 sta bili izdelani leta 1988 in nista tiskani. Vse navedene pregledne karte Slovenije izdaja le GIC-RGU.

Število izdanih načrtov in kart od leta 1988 po polletjih prikazujeta naslednja tabela in grafikon:

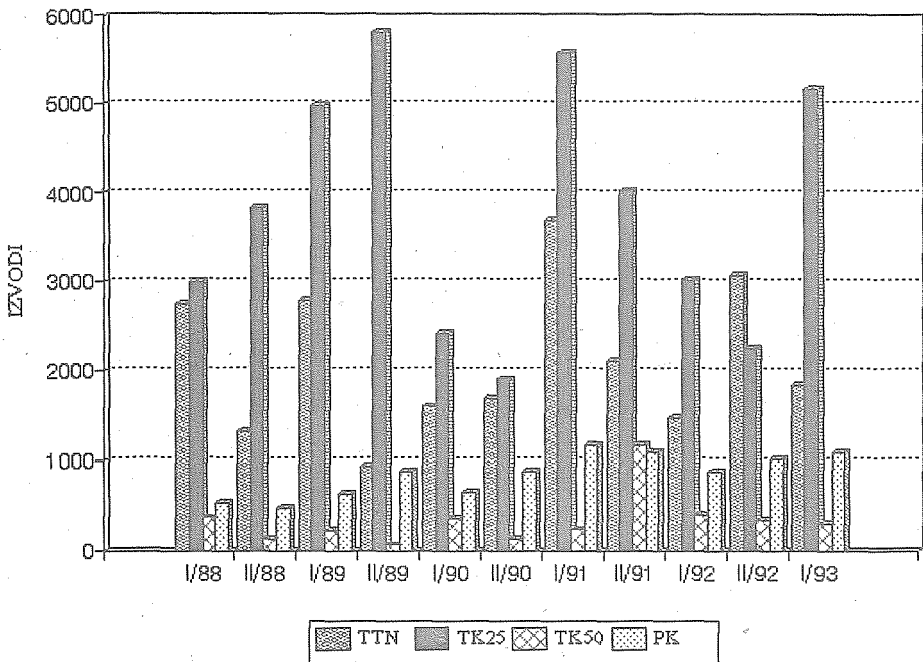
<i>Načrti in karte</i>	<i>I/88</i>	<i>II/88</i>	<i>I/89</i>	<i>II/89</i>	<i>I/90</i>	<i>II/90</i>	<i>I/91</i>	<i>II/91</i>	<i>I/92</i>	<i>II/92</i>	<i>I/93</i>
<i>TTN – TISK</i>	1252	360	463	318	300	288	1094	666	371	799	262
<i>TTN – KOPIJE</i>	1500	973	2323	618	1300	1403	2611	1451	1110	2282	1593
<i>TTN – SKUPAJ</i>	2752	1333	2786	936	1600	1691	3705	2117	1481	3081	1855
<i>TK 25/I – TISK</i>	1067	890	367	320	307	153	3222	568	821	989	714
<i>TK 25/I – KOPIJE</i>	141	442	144	316	48	56	158	115	251	794	304
<i>TK 25/II – TISK</i>	1804	2500	4468	5169	2065	1704	2188	3356	1953	463	4162
<i>TK 25 – SKUPAJ</i>	3012	3832	4979	5805	2420	1913	5568	4039	3025	2246	5180
<i>TK 50 – TISK</i>	357	106	117	38	351	101	184	1063	346	292	259
<i>TK 50 – KOPIJE</i>	12	25	98	12	0	15	49	107	57	44	29
<i>TK 50 – SKUPAJ</i>	369	131	215	50	351	116	233	1170	403	336	288
<i>PKRS – TISK</i>	530	458	592	870	624	880	1155	1071	837	988	1036
<i>PKRS – KOPIJE</i>	0	0	27	0	9	4	8	14	51	20	41
<i>PKRS – SKUPAJ</i>	530	458	619	870	633	884	1163	1085	888	1008	1077

Komentar

Temeljni topografski načrti – Ti načrti so gotovo najbolj uporabljani kartografski izdelki v Sloveniji. Pri rezultatih, prikazanih v tabeli in grafikonu, je treba ponovno opozoriti, da te načrte izdajajo tudi občinske geodetske uprave in bi bilo za celovito analizo treba spremljati in dodati tudi promet v občinah. Poleg tega je povpraševanje uporabnikov predvsem po načrtih na prozornih materialih, ki omogočajo nadaljnje kopiranje. Kljub temu, da uporabniki načrtov ne bi smeli kopirati brez vednosti RGU-ja (Navodilo za uporabo zaupnih podatkov in ©, odkar so načrti javni), uporabniki tega ne spoštujejo. Podatki torej ne prikazujejo dejanskega obsega uporabe teh načrtov. Tako kot pri TK 25 pa je viden vpliv vojne v prvi polovici leta 1991 tudi pri obsegu nabave načrtov.

Topografska karta 1:25 000 – Vzrok za velik obseg izdanih kart v obdobju od drugega polletja 1988 do konca leta 1989 je v prevzemu nove obnovljene karte s stanjem iz leta 1985. Številni uporabniki so v tem obdobju nakupili komplete listov za območje cele Slovenije. Za tem se je izdajanje umirilo vse do leta 1991. Za porast nakupa v letu

IZDANI NAČRTI IN KARTE PO POLLETJIH

1991 je bila vzrok vojna v Sloveniji in prekinjena dobava teh kart za vojaške potrebe neposredno od nekdanjih zveznih vojaških institucij. V letu 1993 se že odraža sprostitvev zaupnosti teh kart. S sprostitvijo zaupnosti je postala TK 25 javna karta, dostopna vsem uporabnikom brez omejitev. Zaradi omejene naklade o tem širša javnost ni bila obveščena. Kljub temu je povpraševanje po tej karti tako veliko, da se je izdaja zelo povečala.

Topografska karta 1:50 000 – V izdelavo civilne verzije topografske karte merila 1:50 000 namesto nakupa vojaške karte istega merila se je pristopilo zaradi omejitev, ki so jih imele vojaške karte. Vendar večjega povpraševanja po tej karti, izdelani po sistemskih listih, ni bilo. Vzrokov je več. Z enako vsebino so bile izdelane in večbarvno tiskane občinske karte za vse občine Slovenije in Atlas Slovenije. Zaradi omejenih finančnih sredstev je tisk sistemskih listov bolj enobarven in namenjen risanju raznih tematik. Večje povpraševanje po tej karti je bilo le, enako kot za vse načrte in karte, v času vojne v prvi polovici leta 1991.

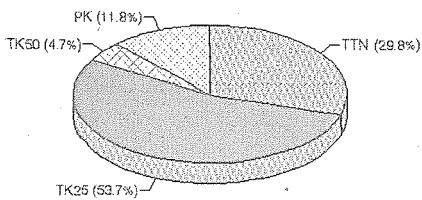
Pregledne karte Slovenije – Povpraševanje po preglednih kartah Slovenije je v drugi polovici analiziranega obdobja večje. Vpliv na to imajo spremembe in preoblikovanje naše družbe in večje potrebe po preglednejšem registriranju pojavov ali planiranih sprememb. Vendar je tudi pri podatkih prometa teh kart treba opozoriti, da v celoti ne prikazujejo dejanske

uporabe in povpraševanja. Podatki zajemajo le izdane tiskane karte in kopije, izdelane prek GIC-RGU-ja. Obnova in ponatisi teh kart so odvisni od razpoložljivih finančnih sredstev in glede na to vseh kart ni vedno na zalogi. Podatki tudi ne prikazujejo uporabe karte kot osnove za tisk tematik raznih uporabnikov. Poleg preglednih kart, ki jih je izdal RGU, pa obstajajo še številne druge tematske pregledne karte Slovenije: šolske, turistične, avtokarte ...

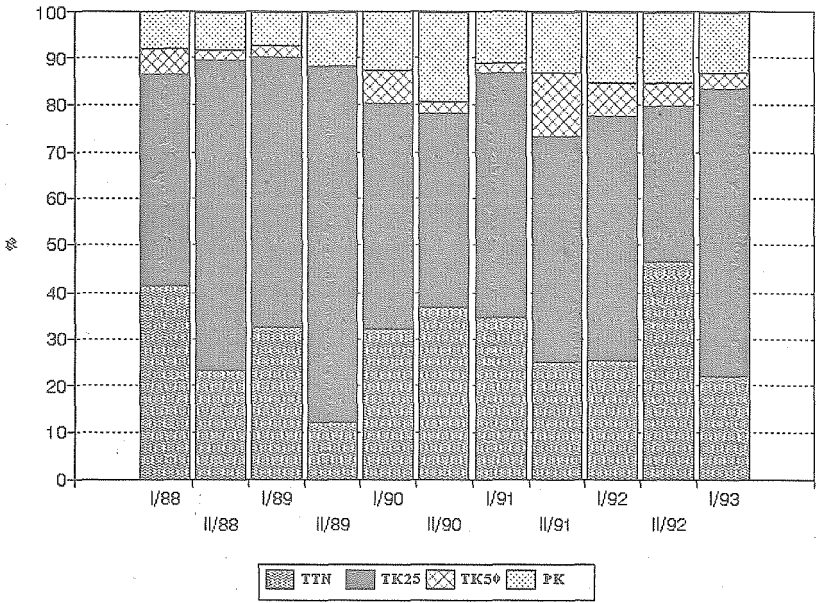
Ob uporabi rezultatov spremljanja izdanih načrtov in kart v GIC-RGU-ju je treba upoštevati opisane posebnosti. Najkvalitnejši so podatki za karto merila 1:25 000. Delež izdanih TK 25 je bil v spremljanem petinpolletnem obdobju kar 57,3% vseh izdanih načrtov in kart. V strukturi sledijo TTN 5, 10 z 29,8%, PK RS z 11,8% in na zadnjem mestu TK 50 s komaj 4,7%.

V posameznih krajših časovnih obdobjih se je struktura izdanih načrtov in kart spreminjala. Na to je vplival predvsem obseg izdanih TK 25.

STRUKTURA IZDANIH NAČRTOV IN KART

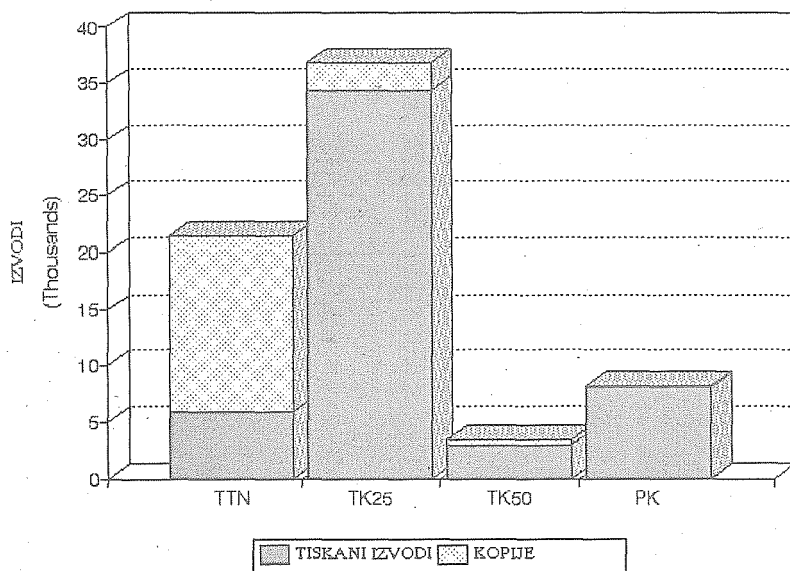

STRUKTURA IZDANIH NAČRTOV IN KART
PO POLLETJIH

V kolikšni meri je treba upoštevati izdajanje kopij načrtov in kart na prosojnih materialih, ki uporabniku omogočajo nadaljnje kopiranje, prikazuje za celotno petinpolletno obdobje naslednji grafikon. V grafikonu je vidna specifičnost TTN 5, 10, ki se v zadnjih letih ne tiskata več, pač pa se izdelujejo le združene kopije originalov za nadaljnje kopiranje. Vzrok za majhen obseg izdanih kopij TK 25 je v prepovedi

IZDANI NAČRTI IN KARTE OD LETA 1988

kopiranja, ki jo je določala pogodba med RGU-jem in VGI-jem in ne v majhnem interesu uporabnikov. V celoti sicer kopiranje ne pomeni tudi kopij na prosojnem materialu, po oceni pa gotovo več kot 75%.

Podatki o številu izdanih načrtov in kart so se v GIC-RGU-ju začeli zbirati predvsem za interne potrebe spremljanja in planiranja dela. Namen prispevka pa je opozoriti na te podatke tudi za potrebe planiranja kartografije. Kot primer je opisano globalno spremljanje uporabe načrtov in kart geodetske službe iz republiške pristojnosti. Podatki omogočajo tudi podrobnejše analize, na kar opozarja naslednji prispevek.

Mimi Žvan

Prispelo za objavo: 1.9.1993